

DZIENNIK USTAW POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Warszawa, dnia 28 listopada 1963 r.

Nr 53

TRESC:
Poz.:

ROZPORZĄDZENIA:

- 290 — Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 listopada 1963 r. w sprawie powoływania poborowych i innych osób do czynnej służby wojskowej i zwalniania z tej służby 553
- 291 — Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 listopada 1963 r. w sprawie zasad i trybu przyznawania i wypłaty żołnierzom oraz członkom ich rodzin odszkodowań z tytułu wypadków 565
- 292 — Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 listopada 1963 r. w sprawie ustalenia wykazu miejscowości, w których stosuje się tryb postępowania określony w art. 6 §§ 1—4 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zastrzeżeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo 567

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

- 293 — z dnia 22 października 1963 r. w sprawie ratyfikacji przez Belgię i Portugalię Protokołu haskiego z dnia 28 września 1955 r. zmieniającego Konwencję o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego, podpisaną w Warszawie dnia 12 października 1929 r. 568

OBWIESZCZENIE

- 294 — Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1963 r. o sprostowaniu błędu w rozporządzeniu Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 7 października 1963 r. w sprawie budowy i eksploatacji dźwignic oraz wykonywania dozoru technicznego nad tymi dźwignicami 568

290

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 11 listopada 1963 r.

w sprawie powoływania poborowych i innych osób do czynnej służby wojskowej i zwalniania z tej służby.

Na podstawie art. 50 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U., z 1963 r. Nr 20, poz. 108) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

§ 1. Czynna służba wojskowa polega na odbywaniu:

- 1) zasadniczej służby wojskowej (art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym — Dz. U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108, zwanej dalej „ustawą”),
- 2) jednodniowych zajęć szkoleniowych, służby na obozie szkoleniowym i innej służby odbywanej w ramach zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej (art. 55 ust. 2 ustawy),
- 3) przeszkolenia wojskowego studentów w jednostkach wojskowych (art. 65 i art. 66 ustawy),
- 4) ćwiczeń wojskowych rezerwy (art. 74 i art. 76 ustawy),
- 5) ćwiczeń wojskowych odbywanych z przerwami w systemie obrony terytorialnej (art. 75 ust. 2 ustawy),
- 6) służby wojskowej w razie mobilizacji lub w czasie wojny, (art. 79 ustawy),

- 7) przeszkolenia wojskowego kobiet przeniesionych do rezerwy (art. 114 ustawy),
- 8) służby wojskowej kobiet w razie mobilizacji lub w czasie wojny (art. 111 ustawy).

§ 2. Przepisy rozporządzenia dotyczące studentów szkół wyższych stosuje się także do osób kształcących się w szkołach, nie będących szkołami wyższymi, w których zostało przez Radę Ministrów wprowadzone wojskowe szkolenie.

§ 3. 1. Powołanie do odbycia czynnej służby wojskowej następuje, z zastrzeżeniem przepisów §§ 17 i 71, za pomocą imiennych kart powołania.

2. Karty powołania wystawia wojskowy komendant rejonowy.

3. Wzór karty powołania określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 4. 1. Do karty powołania dołącza się bilet (zlecenie) uprawniający do przejazdu na koszt wojska koleją lub innym publicznym środkiem komunikacji.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli powołany obowiązany jest stawić się:

- 1) do jednostki w miejscu swego pobytu stałego (zamiesz-

kania) lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące albo

- 2) do służby w systemie obrony terytorialnej i nie zachodzi potrzeba korzystania z publicznych środków komunikacji.

§ 5. 1. Karty powołania w czasie pokoju doręczają:

- 1) w gromadach, osiedlach i miastach nie stanowiących powiatów miejskich — właściwe organy administracji prezydium rad narodowych,
- 2) w miastach stanowiących powiaty miejskie i w miastach wyłączonych z województw — wojskowi komendanci rejonowi za pośrednictwem poczty jako polecane przesyłki listowe za zwrotnym poświadczeniem odbioru, przez gońców lub w inny sposób.

2. Jeżeli okres między stawieniem się do poboru (głównego lub dodatkowego) a terminem wcielenia ustalonym w zarządzeniu wydanym na podstawie art. 56 ustawy wynosi od 14 dni do 1 miesiąca, wojskowy komendant rejonowy może doręczyć karty powołania bezpośrednio podczas poboru tym poborowym, którzy zostali przeznaczeni do odbycia zasadniczej służby wojskowej i mają być powołani do tej służby.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do żołnierzy rezerwy przeznaczonych do odbycia ćwiczeń wojskowych zwyczajnych, którzy podczas przeglądu lekarskiego zostaną uznani za zdolnych do odbycia tych ćwiczeń.

§ 6. 1. Karty powołania doręcza się w terminach określonych w art. 45 ust. 3—5 ustawy.

2. Kartę powołania uważa się za doręczoną z dniem przyjęcia jej przez powołanego, a w razie jego nieobecności — przez dorosłego domownika.

3. Osoba przyjmująca kartę powołania obowiązana jest do potwierdzenia jej odbioru.

§ 7. 1. W razie niemożności doręczenia karty powołania z powodu zmiany przez powołanego miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące, organ doręczający zwraca ją niezwłocznie wojskowemu komendantowi rejonowemu, po odnotowaniu na niej przyczyny niedoręczenia, a jeżeli ustalą nowy adres powołanego — po odnotowaniu również tego adresu.

2. Kartę powołania należy zwrócić wojskowemu komendantowi rejonowemu także w razie śmierci powołanego oraz pobytu w szpitalu, w zakładzie karnym, wyjazdu za granicę lub innej dłuższej nieobecności w domu. Jeżeli powołany przebywa w zakładzie karnym lub w zakładzie leczniczym, należy, obok przyczyn niedoręczenia karty, podać w miarę możliwości również nazwę zakładu, w którym przebywa.

3. W przypadku wymienionym w ust. 1 wojskowy komendant rejonowy ustala w razie potrzeby nowy adres powołanego i przesyła kartę powołania właściwemu organowi administracji prezydium rady narodowej właściwej ze względu na nowe miejsce pobytu stałego (zamieszkania) powołanego lub jego pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące, do doręczenia albo doręcza ją za pośrednictwem poczty, przez gońców lub w inny sposób.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się w razie niemożności doręczenia karty powołania z przyczyn wymienionych w ust. 1 osobom powołanym do odbycia zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej. W tych przypadkach kartę powołania wystawia wojskowy komendant rejonowy właściwy ze względu na nowe miejsce pobytu sta-

łego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące osoby podlegającej powołaniu; doręczanie tych kart powołania następuje w sposób określony w § 5.

§ 8. 1. Potwierdzenia odbioru doręczonych kart powołania, z zaznaczeniem czasu i miejsca doręczenia, przesyłają organy doręczające niezwłocznie do wojskowej komendy rejonowej, która je wystawiła.

2. Jeżeli powołany odmówił przyjęcia karty powołania, organ doręczający zwraca niezwłocznie tę kartę właściwej wojskowej komendzie rejonowej z adnotacją o odmowie przyjęcia; w adnotacji należy podać datę odmowy przyjęcia karty powołania.

3. Nie przyjętą kartę powołania uważa się za doręczoną w dniu odmowy jej przyjęcia.

§ 9. 1. Karty mobilizacyjne doręczają wojskowi komendanci rejonowi w czasie pokoju. Karty te doręcza się wyłącznie osobom, na których nazwiska zostały wystawione.

2. Osoba, której karta mobilizacyjna została doręczona, obowiązana jest do potwierdzenia jej odbioru.

§ 10. 1. W razie utraty (zagubienia, kradzieży, zniszczenia itp.) karty powołania lub karty mobilizacyjnej, powołany obowiązany jest zawiadomić o tym niezwłocznie wojskowego komendanta rejonowego, który wyda mu nową kartę powołania lub kartę mobilizacyjną.

2. Utrata lub nieprzyjęcie karty powołania albo karty mobilizacyjnej nie zwalnia powołanego od obowiązku stawienia się w jednostce wojskowej do odbycia czynnej służby wojskowej w terminie w tej karcie oznaczonym.

§ 11. W razie odmowy przyjęcia karty powołania albo karty mobilizacyjnej, wyjazdu za granicę lub zgonu osoby powołanej stosuje się tryb postępowania przewidziany w przepisach w sprawie wojskowych dokumentów osobistych.

§ 12. Wcielenia do jednostek wojskowych osób powołanych do czynnej służby wojskowej oraz zwolnienia ich z tej służby dokonują dowódcy jednostek wojskowych.

§ 13. 1. Osobom zwolnionym z czynnej służby wojskowej przysługuje prawo do przejazdu koleją lub innym środkiem komunikacji — na koszt wojska — z miejsca służby do miejsca pobytu stałego (zamieszkania) lub innego miejsca pobytu wskazanego przez te osoby — na zasadach określonych w odrębnych przepisach wojskowych.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadkach określonych w § 4 ust. 2.

Rozdział 2.

Powolywanie do zasadniczej służby wojskowej.

§ 14. 1. Powołaniu do odbycia zasadniczej służby wojskowej podlegają uznani za zdolnych do służby wojskowej:

- 1) poborowi przeznaczeni do odbycia tej służby,
- 2) poborowi, których uprawnienia do dalszego korzystania z odroczenia zasadniczej służby wojskowej wygasły — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia, a jeżeli korzystali z odroczenia ze względu na odbywanie studiów w szkołach wyższych — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia,
- 3) poborowi zaliczeni do ponadkontyngentu — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia,
- 4) poborowi, którzy stawili się do poboru po raz pierwszy w roku kalendarzowym, w którym kończą 24 lub 25 lat

życia — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia,

5) studenci, którzy nie ukończyli wojskowego szkolenia studentów z wynikiem pomyślnym lub przed ukończeniem tego szkolenia zostali skreśleni z listy studentów szkoły wyższej — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia.

2. Do odbycia zasadniczej służby wojskowej określonej w art. 52 ust. 1 ustawy mogą być również powołani uznani za zdolnych do służby wojskowej:

- 1) ochotnicy, jeżeli w czasie poboru zostali zakwalifikowani do tej służby,
- 2) żołnierze zwolnieni z zasadniczej służby wojskowej z powodu:
  - a) czasowej niezdolności do służby wojskowej — po upływie okresu niezdolności,
  - b) uznania ich za jedynych żywicieli rodzin — jeżeli ustały warunki uzasadniające dalsze udzielanie odroczenia,
  - c) skazania na karę pozbawienia wolności — po odbyciu orzeczonej kary, jej darowaniu lub warunkowym zwolnieniu z odbycia reszty kary, a w razie skazania na karę dodatkową utraty praw publicznych — po odzyskaniu utraconych praw.

§ 15. Wcielenie do jednostek wojskowych dla odbycia zasadniczej służby wojskowej następuje każdorazowo w terminach ustalonych w zarządzeniach Ministra Obrony Narodowej.

§ 16. 1. Do odbycia zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej mogą być powołani:

- 1) poborowi przeznaczeni do tej służby,
- 2) poborowi i studenci wymienieni w § 14 ust. 1 pkt 1—5, którzy nie zostali powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej wymienionej w art. 52 ust. 1 lub ust. 2 ustawy,
- 3) poborowi, którym udzielono odroczenia odbycia zasadniczej służby wojskowej wymienionej w art. 52 ust. 1 lub ust. 2 ustawy.

2. Poborowi wymienieni w ust. 1 mogą być powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia, a jeżeli udzielono im odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów w szkołach wyższych oraz poborowi i studenci wymienieni w § 14 ust. 1 pkt 4 i 5 — do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia.

§ 17. 1. Osoby powołane do zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej dowódca jednostki wojskowej wzywa na jednodniowe zajęcia szkoleniowe, do służby na obozie szkoleniowym oraz do służby uzasadnionej potrzebami szkolenia lub interesem Państwa — za pomocą wezwań imiennych.

2. Wzór wezwania imiennego do odbywania jednodniowych zajęć szkoleniowych w ramach zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

3. Wezwania imienne doręcza dowódca jednostki wojskowej. Wezwania do służby na obozie szkoleniowym oraz do służby uzasadnionej potrzebami szkolenia lub interesem Państwa mogą być doręczone również za pośrednictwem organów określonych w § 5 ust. 1 pkt 1.

4. Do wezwań imiennych stosuje się odpowiednio przepisy § 4, § 6 ust. 2 i 3 oraz §§ 8, 10 i 11 z tą zmianą, że przewidziane w tych przepisach potwierdzenia odbioru doręczonych wezwań i wezwania niedoręczone oraz zawiadomienia o ich utracie przesyła się do dowódcy jednostki, który je wystawił.

§ 18. 1. Nie podlegają powołaniu do odbycia zasadniczej służby wojskowej osoby:

- 1) skazane na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowane — przez czas trwania pozbawienia wolności,
- 2) skazane na karę dodatkową utraty praw publicznych — przez czas trwania utraty tych praw.

2. Osoby przeznaczone do odbycia zasadniczej służby wojskowej, przeciwko którym toczy się postępowanie karne, podlegają powołaniu do odbycia tej służby, jeżeli prokurator lub sąd nie zastosował do nich aresztu tymczasowego. W razie zastosowania aresztu tymczasowego powołanie tych osób następuje po zwolnieniu z aresztu.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również do osób powołanych do zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej wzywanych do odbycia tej służby w przypadkach wymienionych w § 17 ust. 1.

§ 19. 1. Niestawienie się powołanego do odbycia zasadniczej służby wojskowej może być usprawiedliwione tylko chorobą powołanego uniemożliwiającą stawienie się w jednostce w terminie oznaczonym w karcie powołania.

2. O chorobie powołany obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić wojskowego komendanta rejonowego. Do zawiadomienia należy dołączyć zaświadczenie lekarza (felczera) zakładu społecznego służby zdrowia stwierdzające chorobę uniemożliwiającą stawienie się w jednostce i przypuszczalny czas trwania tej choroby oraz zwrócić kartę powołania (wraz z biletem na przejazd).

3. Po wyleczeniu osoba wymieniona w ust. 2 podlega powołaniu do odbycia zasadniczej służby wojskowej, jeżeli nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia ponownego badania lekarskiego w celu ustalenia stopnia zdolności do służby wojskowej.

4. Niestawienie się żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową w systemie obrony terytorialnej na jednodniowe zajęcia szkoleniowe, na obóz szkoleniowy lub do służby uzasadnionej potrzebami szkolenia albo interesem Państwa zgodnie z wezwaniem dowódcy jednostki może być usprawiedliwione tylko przyczynami i w sposób określony w przepisach w sprawie służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej.

§ 20. 1. O niestawieniu się w jednostce wojskowej powołanego do odbycia zasadniczej służby wojskowej dowódca tej jednostki zawiadamia właściwego wojskowego komendanta rejonowego.

2. Wojskowy komendant rejonowy ustala przyczyny niestawienia się powołanego do jednostki wojskowej w wyznaczonym terminie, a w stosunku do osób uchylających się od obowiązku odbycia służby wojskowej zwraca się do organów Milicji Obywatelskiej o wszczęcie poszukiwań tych osób.

3. W razie nie usprawiedliwionego niestawienia się powołanego w jednostce wojskowej, wojskowy komendant rejonowy powoduje przymusowe doprowadzenie go do jednostki wojskowej w trybie przewidzianym w art. 46 ust. 2.

ustawy i kieruje sprawę do prokuratora wojskowego lub organu wojskowej służby wewnętrznej właściwego dla jednostki wojskowej, do której powołany został doprowadzony.

4. Przymusowego doprowadzenia do jednostki wojskowej nie stosuje się, jeżeli niestawienie się powołanego do tej jednostki trwało dłużej niż 14 dni. W tym przypadku, jak również gdy poszukiwania uchylającego się od obowiązku odbycia służby wojskowej nie dały rezultatu, wojskowy komendant rejonowy kieruje sprawę do prokuratora wojskowego lub organu wojskowej służby wewnętrznej właściwego dla siedziby wojskowej komendy rejonowej.

§ 21. 1. Przepisy § 20 stosuje się odpowiednio w przypadku nie usprawiedliwionego niestawienia się żołnierza odbywającego służbę wojskową w systemie obrony terytorialnej na wezwanie dowódcy jednostki do służby na obozie szkoleniowym albo do służby uzasadnionej potrzebami szkolenia lub interesem Państwa. W sprawie spowodowania przymusowego doprowadzenia uchylającego się od tych służb dowódca jednostki wojskowej zwraca się do właściwego wojskowego komendanta rejonowego.

2. W razie nie usprawiedliwionego niestawienia się żołnierza wzywonego na jednodniowe zajęcia szkoleniowe, dowódca jednostki wojskowej kieruje doniesienie do kolegium karno-administracyjnego (art. 141 ust. 2 pkt 3 ustawy), a jeżeli niestawienie się nastąpiło w zamiarze dłuższego lub trwałego uchylecia się od obowiązku odbywania służby wojskowej — do prokuratora powiatowego właściwego dla miejsca zamieszkania wezwanego.

§ 22. 1. Przepisów § 10 ust. 2 oraz §§ 19 i 20 nie stosuje się do ochotników wymienionych w § 14 ust. 2 pkt 1.

2. Nieprzyjęcie karty powołania oraz niezgłoszenie się ochotników we właściwym terminie w jednostce wojskowej uważa się za zrezygnowanie z przyjęcia do służby wojskowej.

3. Ochotnik, który nie zgłosił się w jednostce wojskowej, obowiązany jest zwrócić wojskowemu komendantowi rejonowemu kartę powołania wraz z biletem na przejazd i stawić się ponownie do poboru głównego w roku kalendarzowym, w którym kończy 19 lat życia.

Rozdział 3.

Zwalnianie z zasadniczej służby wojskowej odbywanej w jednym nieprzerwanym okresie.

§ 23. 1. Żołnierzy, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową wymienioną w art. 52 ust. 1 i art. 53 ustawy, dowódca jednostki wojskowej zwalnia z tej służby w terminach określonych przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Żołnierzy zwalnianych z zasadniczej służby wojskowej dowódca jednostki wojskowej przenosi równocześnie do rezerwy, jeżeli nie zostają powołani do wojskowej służby nadterminowej lub zawodowej.

§ 24. 1. Jeżeli żołnierz należący do rocznika podlegającego zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej przebywał w czasie zwalniania tego rocznika na leczeniu w wojskowym zakładzie leczniczym albo odbywał w tym czasie karę aresztu orzeczoną w trybie dyscyplinarnym, zostaje on zwolniony z tej służby i przeniesiony do rezerwy po zakończeniu leczenia zakładowego lub przeniesieniu na dalsze leczenie do zakładu społecznego służby zdrowia albo po zwolnieniu z aresztu.

2. Zwolnienie z zasadniczej służby wojskowej i przeniesienie do rezerwy żołnierza przebywającego na leczeniu w wojskowym zakładzie leczniczym może nastąpić na jego pisemną prośbę przed zakończeniem leczenia lub przeniesieniem do zakładu społecznego służby zdrowia.

§ 25. Zwolnienie żołnierza z zasadniczej służby wojskowej przed jej odbyciem następuje:

- 1) w razie uznania go orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej:
  - a) za niezdolnego do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”),
  - b) za zupełnie niezdolnego do służby wojskowej (kategoria „E”),
  - c) za czasowo niezdolnego do służby wojskowej (kategoria „B”),
- 2) w przypadkach:
  - a) uznania żołnierza za jedynego żywiciela rodziny,
  - b) zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności,
- 3) w razie utraty obywatelstwa polskiego, stwierdzonej zaświadczeniem organu właściwego do orzekania w sprawach obywatelstwa.

§ 26. Zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej podlegają również żołnierze pełniący tę służbę w jednostkach i na stanowiskach, na których czas jej trwania wynosi 36 miesięcy, jeżeli z orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej wynika, że są oni niezdolni do służby w specjalnościach określonych dla tych jednostek lub stanowisk, a odbyli już zasadniczą służbę wojskową przez okres co najmniej 24 miesięcy.

§ 27. 1. Żołnierzy uznanych przez wojskową komisję lekarską za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) oraz żołnierzy wymienionych w § 26 dowódca jednostki wojskowej zwalnia z zasadniczej służby wojskowej i przenosi do rezerwy, a żołnierzy uznanych za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”) oraz żołnierzy, którzy utracili obywatelstwo polskie — zwalnia z zasadniczej służby wojskowej i od powszechnego obowiązku wojskowego.

2. W przypadkach wymienionych w § 25 pkt 1 lit. c) i pkt 2 dowódca jednostki wojskowej zwalnia żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy.

§ 28. 1. Zwolnienie żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej na podstawie orzeczonej przez wojskową komisję lekarską czasowej niezdolności do służby wojskowej (kategoria „B”) następuje na okres czasu wymieniony w tym orzeczeniu.

2. Co najmniej na dwa tygodnie przed upływem okresu czasowej niezdolności do służby wojskowej wojskowy komendant rejonowy kieruje żołnierzy wymienionych w ust. 1 do wojskowej komisji lekarskiej w celu ustalenia stopnia ich zdolności do służby wojskowej.

3. Żołnierzy, którzy orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej zostaną uznani za zdolnych do służby wojskowej, wojskowy komendant rejonowy stosownie do wytycznych Ministra Obrony Narodowej powołuje do dalszego odbywania zasadniczej służby wojskowej.

§ 29. 1. Jeżeli żołnierz odbywający zasadniczą służbę wojskową zostanie uznany za jedynego żywiciela rodziny z powodu warunków powstałych po wcieleniu go do jednostki wojskowej, podlega on zwolnieniu z tej służby na czas do poboru głównego w następnym roku kalendarzowym.

2. Tryb wnoszenia przez żołnierza lub członka jego rodziny podań o zwolnienie z zasadniczej służby wojskowej z tytułu utrzymywania rodziny oraz warunki i tryb uznawania żołnierza za jedynego żywiciela rodziny określają przepisy wydane na podstawie art. 60 ust. 5 ustawy.

3. Zwolnienie z zasadniczej służby wojskowej żołnierza wymienionego w ust. 1 zarządza w zależności od podporządkowania jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, dowódca okręgu wojskowego, Dowódca Marynarki Wojennej, Dowódca Lotnictwa Operacyjnego, Dowódca Wojsk Obrony Powietrznej Kraju, Główny Inspektor Lotnictwa, Dowódca Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Dowódca Wojsk Ochrony Pogranicza, na podstawie decyzji właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium rady narodowej o uznaniu żołnierza za jedynego żywiciela rodziny.

4. W stosunku do żołnierza odbywającego służbę wojskową w instytucjach centralnych Ministerstwa Obrony Narodowej zarządzenie w sprawie zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej wydaje Dowódca Warszawskiego Okręgu Wojskowego.

5. Na podstawie zarządzenia wymienionego w ust. 3 i 4 dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, zwalnia go z tej służby bez przeniesienia do rezerwy.

§ 30. 1. Żołnierz zwolniony z zasadniczej służby wojskowej jako jedyny żywiciel rodziny podlega powszechnemu obowiązkowi wojskowemu w tym samym zakresie co poborowi, którym udzielono odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny. W szczególności podlega on obowiązkowi stawienia się w czasie poboru głównego w następnym roku kalendarzowym przed powiatową komisją poborową, która wydaje orzeczenie w sprawie udzielenia mu odroczenia zasadniczej służby wojskowej w trybie i na zasadach przewidzianych dla poborowych albo odmawia udzielenia mu odroczenia.

2. Żołnierzy, którym powiatowa komisja poborowa nie udzieliła odroczenia zasadniczej służby wojskowej, wojskowy komendant rejonowy stosownie do wytycznych Ministra Obrony Narodowej powołuje do dalszego odbywania zasadniczej służby wojskowej.

§ 31. 1. Żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową, którzy zostali przez sąd powszechny skazani na karę pozbawienia wolności (w tym również na karę zastępczą), podlegają z chwilą zarządzenia wykonania kary zwolnieniu z tej służby do czasu odbycia kary, jej darowania lub warunkowego zwolnienia z odbycia reszty kary, chyba że na wniosek dowódcy jednostki wojskowej sąd, który wydał wyrok, odroczy wykonanie kary nie przekraczającej 6 miesięcy do czasu odbycia przez żołnierza zasadniczej służby wojskowej.

2. Po otrzymaniu od sądu wyroku i zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności dowódcy jednostek wojskowych zwalniają żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy i kierują ich pod konwojem do odpowiednich zakładów karnych wraz z książeczkami wojskowymi, w których dokonują wpisu o zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy. Książeczki wojskowe żołnierzy pozostają na przechowaniu w zakładzie karnym przez cały czas przebywania w tym zakładzie.

§ 32. 1. W stosunku do żołnierzy określonych w § 31 ust. 1 dowódcy jednostek wojskowych mogą w ciągu 2 tygodni po otrzymaniu wyroku i zarządzenia wykonania kary,

wystąpić do sądu, który zarządził wykonanie kary, z wnioskiem o jej odroczenie ze względów wojskowych do czasu zwolnienia ich z zasadniczej służby wojskowej, jeżeli w interesie służby jest to wskazane, a względy dyscypliny wojskowej nie stoją temu na przeszkodzie.

2. O zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej żołnierzy, którym stosownie do ust. 1 odroczone wykonanie kary pozbawienia wolności, należy niezwłocznie zawiadomić sąd, który odroczył wykonanie tej kary.

§ 33. 1. Po odbyciu kary pozbawienia wolności, jej darowaniu lub warunkowym zwolnieniu z odbycia reszty kary, a w razie skazania na karę dodatkową utraty praw publicznych — po odzyskaniu utraconych praw żołnierze zwolnieni z zakładów karnych obowiązani są niezwłocznie zgłosić się wraz z książeczkami wojskowymi do wojskowego komendanta rejonowego właściwego ze względu na miejsce ich zamieszkania.

2. Wojskowi komendanci rejonowi stosownie do wytycznych Ministra Obrony Narodowej powołują niezwłocznie żołnierzy wymienionych w ust. 1 ponownie do zasadniczej służby wojskowej i kierują ich do jednostki wojskowej wskazanej przez dowódcę okręgu wojskowego lub innego dowódcę wymienionego w § 29 ust. 3 właściwego dla jednostki, w której pełnili służbę, w celu odbycia przez nich pozostałego okresu tej służby.

§ 34. 1. Żołnierzy, względem których właściwe organy wymiaru sprawiedliwości zastosowały areszt tymczasowy w związku z toczącym się przeciwko tym żołnierzom postępowaniem karnym, zwalnia się z zasadniczej służby wojskowej dopiero po skazaniu i zarządzeniu wykonania kary. Do tego czasu uważa się tych żołnierzy za pozostających w zasadniczej służbie wojskowej.

2. W razie odesłania żołnierzy wymienionych w ust. 1 do zakładu karnego podczas toczącego się przeciwko nim postępowania karnego, dowódca jednostki wojskowej pozostawia w jednostce wojskowej ich książeczki wojskowe. Dopiero po skazaniu i zarządzeniu wykonania kary dowódca jednostki wojskowej zwalnia tych żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy i po dokonaniu wpisów w książeczkach wojskowych odsyła je do zakładu karnego.

§ 35. Żołnierzom wymienionym w § 34 skazanym na karę pozbawienia wolności nie zalicza się okresu tymczasowego aresztowania na poczet czasu trwania zasadniczej służby wojskowej.

§ 36. 1. Żołnierze wymienieni w § 34 ust. 1, którzy przebywają w areszcie tymczasowym w czasie zwalniania ich roczników z zasadniczej służby wojskowej, zostają zwolnieni z tej służby w tym czasie i przeniesieni do rezerwy.

2. O przeniesieniu żołnierzy wymienionych w ust. 1 do rezerwy dowódca jednostki wojskowej zawiadamia właściwy sąd lub prokuratora, do którego dyspozycji żołnierze pozostają w areszcie, oraz przesyła ich książeczki wojskowe do zakładu karnego po dokonaniu w nich wpisu o zwolnieniu ze służby i przeniesieniu do rezerwy.

§ 37. Dowódcy jednostek wojskowych obowiązani są w dokumentach ewidencyjnych i w książeczkach wojskowych żołnierzy zwolnionych z zasadniczej służby wojskowej w przypadkach wymienionych w § 23, § 24, § 25 pkt 1 i 3, § 26 i § 36 dokonać wpisów o zwolnieniu ich z tej służby i o przeniesieniu do rezerwy lub zwolnieniu od powszechnego obowiązku wojskowego, a w przypadkach wymienio-

nych w § 25 pkt 2, § 28, § 29, § 31 i § 34 ust. 2 — o zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy.

§ 38. Niezwłocznie po zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej dowódca jednostki wojskowej przesyła właściwym wojskowym komendantom rejonowym dokumenty ewidencyjne zwolnionych oraz orzeczenia wojskowych komisji lekarskich, które stanowiły podstawę zwolnienia ich ze służby.

Rozdział 4.

Zwalnianie z zasadniczej służby wojskowej odbywanej w kilku okresach.

§ 39. Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, do zwalniania żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej odbywanej w kilku okresach w ciągu 3 lat stosuje się przepisy rozdziału 3.

§ 40. 1. Po odbyciu przez żołnierzy wymienionych w § 39 każdego okresu zasadniczej służby wojskowej, na który zostali powołani, zostają zwolnieni z tej służby bez przeniesienia do rezerwy.

2. Żołnierze, o których mowa w ust. 1, obowiązani są zawiadomić wojskowego komendanta rejonowego o powstałych u nich w czasie tej przerwy:

- 1) istotnych zmianach w stanie zdrowia powodujących obniżenie stopnia zdolności do służby wojskowej,
- 2) warunkach uzasadniających udzielenie im odroczenia zasadniczej służby wojskowej z tytułu utrzymywania rodziny, odbywania studiów (nauki) lub wykonywania zawodu.

3. W razie powstania w czasie przerwy w służbie istotnych zmian w stanie zdrowia żołnierzy, wojskowy komendant rejonowy postępuje w sposób określony w art. 99 ustawy.

4. Żołnierze, u których w czasie przerwy w służbie powstały warunki do udzielenia im odroczenia zasadniczej służby wojskowej, mogą ubiegać się o udzielenie im odroczenia na zasadach i w trybie przewidzianych dla poborowych.

§ 41. Zwolnienie żołnierzy wymienionych w § 39 z zasadniczej służby wojskowej i przeniesienie ich do rezerwy przeprowadza dowódca jednostki wojskowej po odbyciu przez nich ostatniego okresu tej służby, nie później jednak niż w dniu, w którym upływa łączny czas jej trwania wynoszący 18 miesięcy.

§ 42. Jeżeli podczas przerwy w odbywaniu zasadniczej służby wojskowej, o której mowa w § 39, upływa 3-letni okres czasu licząc od pierwszego dnia stawienia się żołnierzy do tej służby w jednostce wojskowej w pierwszym okresie jej odbywania, wojskowy komendant rejonowy przenosi tych żołnierzy do rezerwy, dokonując odpowiedniego wpisu w ich książeczkach wojskowych.

Rozdział 5.

Zwalnianie z zasadniczej służby wojskowej odbywanej w systemie obrony terytorialnej.

§ 43. Po odbyciu przez żołnierzy każdego jednodniowego zajęcia lub służby wymienionej w art. 55 ust. 2 ustawy,

na które zostali wezwani w trybie określonym w 17, zostają oni przez dowódcę jednostki wojskowej zwolnieni z tego zajęcia lub służby oraz z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy na okres czasu do ponownego wezwania na zajęcia lub do służby w systemie obrony terytorialnej.

§ 44. 1. Zwolnienie żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej następuje po odbyciu przez nich łącznego czasu trwania zajęć i służby w ilości 180 dni, a najpóźniej w dniu następującym po upływie trzech lat licząc od dnia pierwszego stawienia się żołnierzy w jednostkach określonych w karcie powołania w pierwszym roku służby.

2. Żołnierzy zwolnionych z zasadniczej służby wojskowej w przypadkach wymienionych w ust. 1 dowódca jednostki przenosi do rezerwy

§ 45. Zwolnienie żołnierzy z zasadniczej służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej przed jej odbyciem następuje:

- 1) w razie uznania ich orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej lub powiatowej komisji poborowej:
  - a) za czasowo niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „B”),
  - b) za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”),
  - c) za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”),
- 2) w razie utraty obywatelstwa polskiego stwierdzonej zaświadczeniem organu właściwego do orzekania w sprawach obywatelstwa,
- 3) w razie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności.

§ 46. 1. Żołnierzy uznanych za czasowo niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „B”) dowódca jednostki zwalnia z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy. Przepisy § 28 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Żołnierzy uznanych za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) dowódca jednostki zwalnia z zasadniczej służby wojskowej i przenosi do rezerwy, a żołnierzy uznanych za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”) — zwalnia z zasadniczej służby wojskowej i od powszechnego obowiązku wojskowego.

3. Żołnierzy, którzy utracili obywatelstwo polskie, dowódca jednostki zwalnia z zasadniczej służby wojskowej i od powszechnego obowiązku wojskowego.

4. W razie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności w stosunku do żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową w systemie obrony terytorialnej, dowódca jednostki wojskowej zwalnia ich z tej służby bez przeniesienia do rezerwy. Przepis § 33 stosuje się odpowiednio.

§ 47. 1. W sprawach dokonywania wpisów w dokumentach ewidencyjnych i książeczkach wojskowych żołnierzy zwolnionych z zasadniczej służby wojskowej w przypadkach wymienionych w §§ 44 i 45 oraz przesyłania wojskowym komendantom rejonowym dokumentów ewidencyjnych tych żołnierzy i orzeczeń stosuje się przepisy §§ 37 i 38.

2. Sposób dokonywania wpisów w dokumentach ewidencyjnych żołnierzy zwalnianych po odbyciu zajęcia lub służby określają odrębne przepisy wojskowe.

Rozdział 6.

Powolywanie żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe i zwalnianie z tych ćwiczeń.

§ 48. 1. Powolywanie żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe w jednostkach wojskowych następuje w terminach oraz na czas określony przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Szeregowcy i podoficerowie, którzy odbywali zasadniczą służbę wojskową przez okres co najmniej 12 miesięcy, oraz szeregowcy i podoficerowie, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową w systemie obrony terytorialnej, mogą być powoływani na ćwiczenia wojskowe na czas nie przekraczający łącznie 12 miesięcy przez cały okres pozostawania w rezerwie.

3. Szeregowcy, którzy zostali przeniesieni do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej w wymiarze określonym w ust. 2, mogą być powoływani na ćwiczenia wojskowe na czas nie przekraczający 18 miesięcy przez cały okres pozostawania w rezerwie.

§ 49. 1. Żołnierzy rezerwy przeznaczonych do pełnienia funkcji dowódczych i instruktorskich w systemie obrony terytorialnej wojskowy komendant rejonowy powołuje za pomocą imiennych kart powołania na ćwiczenia wojskowe zwyczajne z przerwami, określone w art. 75 ustawy.

2. Żołnierzy, o których mowa w ust. 1, dowódca jednostki wzywa do odbycia jednodniowych zajęć szkoleniowych, do służby na obozie szkoleniowym lub do innej służby w systemie obrony terytorialnej — za pomocą wezwań imiennych.

3. Do wystawiania i doręczania wezwań imiennych stosuje się odpowiednio przepis § 17.

§ 50. Nie podlegają powołaniu na ćwiczenia wojskowe żołnierze rezerwy:

- 1) uznani przy przeglądzie lekarskim za niezdolnych do odbycia ćwiczeń wojskowych,
- 2) uznani orzeczeniem powiatowej komisji poborowej lub wojskowej komisji lekarskiej za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”),
- 3) odbywający karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowani oraz skazani na karę dodatkową utraty praw publicznych — przez czas trwania utraty tych praw.

§ 51. 1. Do żołnierzy rezerwy powołanych na ćwiczenia wojskowe stosuje się odpowiednio przepisy § 19 ust. 1 i 2 oraz § 20, a do wzywanych do pełnienia funkcji dowódczych i instruktorskich w systemie obrony terytorialnej także przepisy § 19 ust. 4 i § 21.

2. Żołnierzy rezerwy, którzy nie stawili się na ćwiczenia wojskowe w jednostce wojskowej z powodu choroby określonej w § 19 ust. 1, wojskowy komendant rejonowy powołuje do odbycia ćwiczeń wojskowych w nowym terminie albo odracza im termin odbycia tych ćwiczeń.

§ 52. 1. Wojskowy komendant rejonowy może przesunąć żołnierzowi rezerwy termin powołania na ćwiczenia wojskowe:

- 1) w szczególnie uzasadnionych przypadkach — na wniosek zakładu pracy skierowany do wojskowej komendy rejonowej nie później niż na 10 dni przed wyznaczonym terminem stawienia się powołanego w jednostce wojskowej; we wniosku należy uzasadnić konieczność prze-

sunienia terminu odbycia ćwiczeń wojskowych i wskazać proponowany termin ich odbycia,

- 2) na pisemną prośbę powołanego — w ważnych sprawach osobistych i rodzinnych wymagających jego obecności, np. w razie śmierci lub obłożnej choroby najbliższych członków rodziny (małżonka, dziecka, ojca, matki lub innej osoby pozostającej na wyłącznym utrzymaniu powołanego) i niemożności powierzenia tych osób opiece innej osoby na czas odbywania ćwiczeń wojskowych, lub w innych szczególnych przypadkach (zawarcia związku małżeńskiego, złożenia egzaminu itp.); do prośby należy dołączyć dowód uzasadniający przesunięcie terminu odbycia ćwiczeń wojskowych (zaświadczenie lekarza lub felczera zakładu społecznego służby zdrowia itp.).

2. Złożenie wniosku lub prośby w sprawie przesunięcia terminu odbycia ćwiczeń nie zwalnia powołanego od obowiązku stawienia się w jednostce wojskowej w czasie i miejscu określonych w karcie powołania.

§ 53. 1. Zwolnienie żołnierzy rezerwy z jednostki wojskowej następuje po odbyciu ćwiczeń wojskowych, na które zostali powołani.

2. Zwolnienie żołnierzy rezerwy z jednostki wojskowej przed odbyciem ćwiczeń wojskowych może nastąpić jedynie w przypadkach wyjątkowych, zasługujących na uwzględnienie.

3. Decyzję w sprawie zwolnienia żołnierza rezerwy w przypadkach klęski żywiołowej, śmierci lub obłożnej choroby najbliższego członka rodziny, jeżeli zachodzi konieczność zwolnienia z ćwiczeń, a udzielenie urlopu okolicznościowego w tych przypadkach jest nie wystarczające lub niecelowe — wydaje dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz odbywa ćwiczenia wojskowe na jego prośbę; do prośby powinny być dołączone dowody uzasadniające konieczność zwolnienia żołnierza z ćwiczeń.

4. Decyzję w sprawie zwolnienia z ćwiczeń żołnierzy rezerwy w innych szczególnie uzasadnionych przypadkach wydaje właściwy dowódca wymieniony w § 29 ust. 3, a żołnierzy odbywających ćwiczenia wojskowe w instytucjach centralnych Ministerstwa Obrony Narodowej lub w jednostkach bezpośrednio im podporządkowanych — szef danej instytucji centralnej.

§ 54. Żołnierzy rezerwy odbywających ćwiczenia wojskowe z przerwami w systemie obrony terytorialnej dowódca jednostki zwalnia z jednostki i z czynnej służby wojskowej po zakończeniu każdego zajęcia lub służby, na które zostali wezwani.

§ 55. 1. Żołnierzy rezerwy, którzy podczas odbywania ćwiczeń wojskowych przebywają na leczeniu w wojskowym zakładzie leczniczym jednorazowo przez okres dłuższy niż 10 dni, zwalnia się z ćwiczeń wojskowych. Okres odbytych przez nich ćwiczeń wojskowych do przyjęcia do wojskowego zakładu leczniczego zalicza się do okresu ćwiczeń wojskowych.

2. Czas przebywania powołanego w wojskowym zakładzie leczniczym przez okres krótszy niż 10 dni zalicza się na poczet ćwiczeń wojskowych.

§ 56. 1. Żołnierzy rezerwy odbywających ćwiczenia wojskowe zwalnia się z tych ćwiczeń i z czynnej służby wojskowej w przypadkach:

- 1) zastosowania do tych żołnierzy aresztu tymczasowego,
- 2) zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem sądu,

3) utraty obywatelstwa polskiego, stwierdzonej zaświadczeniem organu właściwego do orzekania w sprawach obywatelstwa.

2. Ćwiczeń wojskowych odbywanych przez czas krótszy niż 15 dni w jednym ciągu od dnia wcielenia żołnierza rezerwy do jednostki wojskowej do dnia zwolnienia go z jednostki w przypadkach wymienionych w ust. 1 nie zalicza się do okresu ćwiczeń wojskowych.

§ 57. 1. Żołnierzom rezerwy ukaranym podczas odbywania ćwiczeń wojskowych karą aresztu w trybie dyscyplinarnym odracza się wykonanie kary do zakończenia ćwiczeń, jeżeli względy dyscypliny wojskowej nie stoją temu na przeszkodzie. W tym przypadku zwolnienie z jednostki wojskowej następuje po odbyciu kary dyscyplinarnej.

2. Jeżeli względy dyscypliny wojskowej wymagały niezwłocznego wykonania kary aresztu, czasu odbytej kary nie zalicza się na poczet ćwiczeń wojskowych.

§ 58. 1. Wojskowi komendanci rejonowi oraz dowódcy jednostek wojskowych obowiązani są do dokonywania w dokumentach ewidencyjnych oraz w wojskowych dokumentach osobistych żołnierzy rezerwy wpisów dotyczących powołania na ćwiczenia wojskowe i zwolnienia z tych ćwiczeń.

2. Sposób dokonywania wpisów w dokumentach ewidencyjnych i w książeczkach wojskowych żołnierzy rezerwy zwalnianych po odbyciu zajęć lub służby w systemie obrony terytorialnej określają odrębne przepisy wojskowe.

Rozdział 7.

Powolywanie studentów na przeszkolenie wojskowe i zwalnianie ich z tego przeszkolenia.

§ 59. 1. Studentów szkół wyższych powołuje się na przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych w terminach i na czas określony w odrębnych przepisach.

2. Karty powołania na przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych doręcza studentom szkół wyższych wojskowy komendant rejonowy za pośrednictwem kierowników studiów wojskowych tych szkół. Studentom, którzy ukończyli studia, karty powołania doręcza się w trybie określonym w § 5.

3. Do studentów powoływanych na przeszkolenie wojskowe stosuje się odpowiednio przepisy § 18 ust. 1 i 2, § 19 ust. 1 i 2 oraz § 20 ust. 1, a w razie nie usprawiedliwionego niestawienia się do jednostki na ostatnie przeszkolenie wojskowe — również przepisy § 20 ust. 2—4.

4. Studentom, którzy nie stawili się do jednostki wojskowej z powodu choroby, wojskowy komendant rejonowy może na wniosek kierownika studium wojskowego wyznaczyć nowy termin stawienia się do jednostki wojskowej i doręczyć im w tym celu kartę powołania, jeżeli choroba pozostała bez następstw dla zdolności odbycia przeszkolenia wojskowego i nie zachodzi potrzeba skierowania ich do wojskowej komisji lekarskiej.

§ 60. 1. Termin odbycia przez studenta przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej może być wyjątkowo przesunięty do następnego roku kalendarzowego:

1) w szczególnie uzasadnionych przypadkach, na wniosek zainteresowanego naczelnego organu administracji państwowej lub Głównego Komitetu Kultury Fizycznej

i Turystyki skierowany do właściwego do spraw szkolenia organu Ministra Obrony Narodowej, nie później niż na 30 dni przed wyznaczonym terminem rozpoczęcia przez studenta przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej,

2) na prośbę studenta zaopiniowaną przez organy szkolne, kierownika studium wojskowego i właściwy do spraw wojskowych organ ministra lub Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki, któremu dana szkoła podlega, oraz po wyrażeniu zgody przez właściwy do spraw szkolenia organ Ministra Obrony Narodowej — w ważnych sprawach osobistych i rodzinnych, np. w razie śmierci lub obłożnej choroby najbliższych członków rodziny (małżonka, dziecka, ojca, matki) i niemożności powierzenia tych osób opiece innej osoby na czas odbywania przeszkolenia wojskowego.

2. Złożenie wniosku lub prośby o przesunięcie terminu odbycia przeszkolenia wojskowego nie zwalnia powołanego od stawienia się w jednostce wojskowej w czasie i miejscu określonych w karcie powołania.

§ 61. 1. Zwolnienie studenta z jednostki wojskowej następuje po odbyciu przeszkolenia wojskowego.

2. Studentów zwolnionych z przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej przed ukończeniem szkolenia w ramach studium wojskowego szkoły wyższej, dowódca jednostki wojskowej zwalnia z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy. Student ci odbywają nadal wojskowe szkolenie w ramach studium wojskowego szkoły wyższej.

§ 62. 1. Studentów, którzy podczas ostatniego przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej złożyli egzamin końcowy z wojskowego szkolenia z wynikiem pomyślnym, dowódca jednostki wojskowej po nadaniu im — stosownie do odrębnych przepisów — tytułu podchorążego rezerwy zwalnia z czynnej służby wojskowej i przenosi do rezerwy.

2. Studentów, którzy podczas ostatniego przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej nie złożyli egzaminu końcowego z wojskowego szkolenia z wynikiem pomyślnym, dowódca jednostki wojskowej zwalnia z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy.

3. Studenti wymienieni w ust. 2 zostają przez wojskowego komendanta rejonowego zwolnieni z wojskowego szkolenia oraz przeznaczeni i powołani do odbycia zasadniczej służby wojskowej na zasadach określonych w § 14 lub § 16.

4. Studentów wymienionych w ust. 3 ubiegających się o odroczenie zasadniczej służby wojskowej z tytułu utrzymania rodziny wojskowy komendant rejonowy kieruje do powiatowej komisji poborowej w czasie najbliższego poboru w celu wydania orzeczenia w sprawie udzielenia im odroczenia na zasadach i w trybie przewidzianych dla poborowych.

5. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do studentów, którzy wnieśli prośby o dopuszczenie do powtórnego składania egzaminu końcowego z wojskowego szkolenia i prośby ich zostały uwzględnione.

§ 63. 1. Studentów, którzy podczas odbywania przeszkolenia wojskowego w jednostce wojskowej przebywają na leczeniu w wojskowym zakładzie leczniczym przez okres dłuższy niż 10 dni, zwalnia się z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy. Studentów tych powołuje się na przeszkolenie wojskowe w następnym roku kalendarzowym, jeżeli są zdolni do służby wojskowej.

2. W przypadkach wymienionych w ust. 1 okresu przebywania w wojskowym zakładzie leczniczym i okresu poprzedzającego przyjęcie do tego zakładu, jeżeli był krótszy niż 15 dni, nie zalicza się do okresu przeszkolenia.

§ 64. 1. Studentów uznanych w czasie odbywania przeszkolenia wojskowego za czasowo niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „B”) dowódca jednostki wojskowej zwalnia z czynnej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy. Studenci ci zostają przez kierownika studium wojskowego zwolnieni z wojskowego szkolenia studentów na czas określony w orzeczeniu wojskowej komisji lekarskiej.

2. Studenci uznani za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) lub uznani za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”) nie podlegają dalszemu wojskowemu szkoleniu studentów. Studentów tych zwalnia się z czynnej służby wojskowej oraz przenosi się do rezerwy albo zwalnia się od powszechnego obowiązku wojskowego.

§ 65. Do studentów, ukaranych podczas odbywania przeszkolenia wojskowego karą aresztu w trybie dyscyplinarnym albo do których zastosowano areszt tymczasowy lub zarządzone wykonanie kary pozbawienia wolności, stosuje się odpowiednio przepisy §§ 56 i 57.

§ 66. Wojskowi komendanci rejonowi oraz dowódcy jednostek wojskowych, w których studenci odbywali przeszkolenie wojskowe, obowiązani są do dokonywania w dokumentach ewidencyjnych i w ksiąteczkach wojskowych studentów wpisów dotyczących powołania na przeszkolenie i zwolnienia z tego przeszkolenia.

Rozdział 8.

Powolywanie do służby w razie mobilizacji i w czasie wojny oraz zwalnianie z tej służby.

§ 67. Do służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny mogą być powołani:

- 1) żołnierze rezerwy,
- 2) uznani za zdolnych do służby wojskowej:
  - a) poborowi wymienieni w art. 16 ustawy,
  - b) mężczyźni wymienieni w art. 84 ust. 3 i w art. 86 ust. 3 ustawy,
  - c) ochotnicy wymienieni w art. 83 ustawy.

§ 68. Nie podlegają powołaniu osoby:

- 1) uznane przez komisję lekarską za zupełnie niezdolne do służby wojskowej (kategoria „E”),
- 2) reklamowane stosownie do art. 80 ustawy,
- 3) korzystające z odroczenia odbycia czynnej służby wojskowej ze względu na stan zdrowia (art. 86 ust. 2 ustawy).

§ 69. Zasady i tryb powolywania do czynnej służby wojskowej osób skazanych na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanych albo skazanych na karę dodatkową utraty praw publicznych normują odrębne przepisy.

§ 70. Zwolnienie żołnierzy z czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny następuje na podstawie zarządzeń Ministra Obrony Narodowej. Ponadto zwolnienie z tej służby może nastąpić w przypadkach wymienionych w art. 89 ust. 1 ustawy.

§ 71. 1. Powolywanie do odbycia czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny następuje za pomocą kart mobilizacyjnych, kart powołania, w drodze obwieszczeń lub w inny sposób określony przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Karty powołania w razie mobilizacji i w czasie wojny doręczają:

- 1) w gromadach, osiedlach i miastach nie stanowiących powiatów miejskich — właściwe organy administracji prezydiów rad narodowych,
- 2) w miastach stanowiących powiaty miejskie i w dzielnicach miast wyłączonych z województw — właściwe do spraw wewnętrznych organy prezydiów rad narodowych.

3. W razie powołania do czynnej służby wojskowej w drodze obwieszczeń wojskowi komendanci rejonowi przesyłają obwieszczenia organom wymienionym w ust. 2 w celu rozplakatowania w miejscach dostępnych i widocznych.

Rozdział 9.

Powolywanie do służby wojskowej kobiet i zwalnianie z tej służby.

§ 72. 1. Powolywanie kobiet na przeszkolenie wojskowe w jednostkach wojskowych następuje w terminach i na czas określony przez Ministra Obrony Narodowej.

2. Nie podlegają powołaniu na przeszkolenie wojskowe kobiety:

- 1) uznane przy przeglądzie lekarskim za niezdolne do odbycia przeszkolenia,
- 2) odbywające karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowane oraz skazane na karę dodatkową utraty praw publicznych przez czas trwania utraty tych praw,
- 3) w przypadkach określonych w art. 116 ustawy.

3. Do kobiet powołanych na przeszkolenie wojskowe stosuje się odpowiednio przepisy § 19 ust. 1 i 2, § 20, § 51 ust. 2, §§ 52 i 53 oraz §§ 55—58.

§ 73. 1. Przepisy §§ 67—71 stosuje się odpowiednio do powolywania do czynnej służby wojskowej w razie mobilizacji i w czasie wojny kobiet przeznaczonych do służby wojskowej w trybie art. 111 ustawy oraz do zwalniania ich z tej służby.

2. Powolywaniu do czynnej służby wojskowej wymienionej w ust. 1 nie podlegają kobiety w przypadkach określonych w art. 116 ustawy.

Rozdział 10.

Przepisy końcowe.

§ 74. Traci moc rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 grudnia 1959 r. w sprawie powolywania poborowych i innych osób do czynnej służby wojskowej i zwalniania z tej służby (Dz. U. z 1960 r. Nr 2, poz. 11 i z 1963 r. Nr 39, poz. 220).

§ 75. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Obrony Narodowej: **M. Spychalski**
Marszałek Polski

Załącznik nr 1 do rozporządzenia Mi-
nistra Obrony Narodowej z dnia
11 listopada 1963 r. (poz. 290).

Za poświadczeniem odbioru

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Druk ścisłego zarachowania
Emisja . . . . seria . . . . nr . . . . .

■ . . . . ■
(stempel wojskowej komendy rejonowej)
ul. . . . . nr . . . . .
Dnia . . . . . 19 . . . . r.

KARTA POWOŁANIA

■ . . . . ■ (stopień wojskowy, nazwisko i imię, rok urodzenia)
■ . . . . ■ (dokładny adres powołanego)
obowiązany jest stawić się w Jednostce Wojskowej Nr . . . . .
■ . . . . ■ (jeżeli jednostka wojskowa nie posiada numeru, podać jej nazwę)
■ . . . . ■ (miejsce stawiennictwa, stacja kolejowa)
■ . . . . ■ (termin stawiennictwa)
w celu . . . . .
Podstawa . . . . .

Za niestawienie się w wyżej oznaczonym terminie i miejscu powołany podlega odpowiedzialności karnej w myśl art. 113 lub 114 Kodeksu Karnego Wojska Polskiego.

Pieczęć okrągła

(podpis wojskowego komendanta rejonowego)

U w a g a : Pouczenie na odwrocie.

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Druk ścisłego zarachowania
Emisja . . . . seria . . . . nr . . . . .

Bilet na jednorazowy bezpłatny przejazd pociągiem osobowym w klasie . . . . .
(słownie)
z . . . . . (stacja rozpoczęcia podróży)
do . . . . . (stacja zakończenia podróży)
przez . . . . . (stacja pośrednia)
ważny od dnia . . . . . do dnia . . . . .
(wskazać termin)
■ . . . . ■ (miejsce wystawienia) ■ . . . . ■ (datę wystawienia)

Pieczęć okrągła

POŚWIADCZENIE ODBIORU

(stempel wojskowej komendy rejonowej)
 ul. . . . . nr . . . . .
 Kartę powołania z dnia . . . . . (data wystawienia)
 emisja . . . . . seria . . . . . nr . . . . . wystawioną przez Wojskową Komendę Rejonową w
 . . . . . (siedziba wojskowej komendy rejonowej)
 z terminem stawiennictwa w Jednostce Wojskowej Nr . . . . . w dniu . . . . . (data)
 wraz z biletem na jednorazowy bezpłatny przejazd koleją*) — zleceniem na kredytowany przejazd PKS*) seria . . . . .
 nr . . . . . otrzymałem . . . . . (miejsce i data otrzymania)
 _____ (podpis doręczającego) _____ (podpis odbierającego)

*) Niepotrzebne skreślić.

POUCZENIE A.

1. Powołany jest obowiązany zabrać ze sobą niniejszą kartę powołania, wojskowy dokument osobisty (legitymację, książeczkę wojskową), żywność na czas podróży oraz przedmioty niezbędne do utrzymania higieny osobistej (szczoteczkę do zębów, przybory do golenia itp.).
2. W razie niemożności stawienia się w terminie i miejscu oznaczonych w karcie powołania z powodu obłożnej choroby powołany lub członek jego najbliższej rodziny powinien zawiadomić o tym niezwłocznie wojskową komendę rejonową, dołączając do zawiadomienia zaświadczenie lekarza zakładu społecznego służby zdrowia stwierdzające obłożną chorobę oraz kartę powołania wraz z biletem na przejazd.
3. Karta powołania służy jako dokument do jednorazowego bezpłatnego przejazdu, jeżeli dołączono do niej bilet na przejazd koleją (zlecenie na kredytowany przejazd autobusem Państwowej Komunikacji Samochodowej). Zlecenie na kredytowany przejazd autobusem Państwowej Komunikacji Samochodowej należy wymienić w kasie biletowej Państwowej Komunikacji Samochodowej lub u konduktora na bilet.
4. Karty powołania nie wolno przenosić, przewozić ani przysyłać za granicę oraz używać innym osobom do wykorzystania w jakimkolwiek celu.
5. Utrata (zagubienie, kradzież, itp.) lub nieprzyjęcie karty powołania nie zwalnia od obowiązku stawienia się w jednostce wojskowej w oznaczonym terminie i miejscu.
O utracie karty powołania należy niezwłocznie zawiadomić wojskową komendę rejonową, która kartę wystawiła.
6. Za przewożenie, przenoszenie i przysyłanie za granicę karty powołania oraz odmowę przyjęcia, zniszczenie, niezawiadomienie o utracie karty powołania powołany podlega odpowiedzialności karnej w myśl art. 146—148 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym.

POUCZENIE B.

1. Z biletu korzystać może tylko osoba, dla której bilet został wystawiony.
2. Oprócz biletu na przejazd powołany powinien posiadać przy sobie niniejszą kartę powołania z tym samym oznaczeniem emisji, serii i numeru.
3. Na każde żądanie organów kolejowych należy okazać bilet i kartę powołania oraz wojskowy dokument osobisty.
4. Bilet nie podlega ostemplowaniu w kasie biletowej.

Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 listopada 1963 r. (poz. 290).

Za poświadczaniem odbioru

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Druk ścisłego zarachowania
Emisja . . . . seria . . . . nr . . . .

(stempel jednostki wojskowej)
Dnia . . . . . 19 . . . r.

WEZWANIE

(stopień wojskowy, nazwisko i imię, rok urodzenia)
(dokładny adres wzywanego)
obowiązany jest zgłosić się osobiście do jednostki wojskowej (nr i miejsce postoju)
na zajęcia wojskowe w systemie obrony terytorialnej, które odbędą się w dniach:

Data	Godzina		Potwierdzenie stawiennictwa	Data	Godzina		Potwierdzenie stawiennictwa
	od	do			od	do	

Podstawa prawna wezwania: § 4 i § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 marca 1963 r. (Dz. U. Nr 14, poz. 75).
Za niestawienie się w wyżej oznaczonym terminie i miejscu wezwany podlega odpowiedzialności karno-administracyjnej z art. 141 ust. 2 pkt 3 lub karnej z art. 141 ust. 3 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108).
Załącza się — zlecenia na kredytowany przejazd pociągiem*) — autobusem PKS*) z . . . . . do . . . . . i z powrotem w ilości . . . . . zleceń.

U w a g a : Pouczenie na odwrocie. (podpis dowódcy jednostki wojskowej)

Pieczęć okrągła

POTWIERDZENIE ODBIORU

Wezwanie z dnia . . . . . 19 . . . r. emisja . . . . . seria . . . . . nr . . . . . wystawione przez . . . . . na nazwisko . . . . .
(stempel jednostki wojskowej)
imię . . . . . otrzymałem.

(miejsce i data odbioru)
(podpis doręczającego) (podpis odbierającego)

*) Niepotrzebne skreślić.

POUCZENIE

1. Wezwany obowiązany jest zabrać ze sobą niniejsze wezwanie i wojskowy dokument osobisty (książeczkę wojskową, legitymację oficera (chorążego) rezerwy) oraz stawić się na zajęcia wojskowe w umundurowaniu wojskowym.
2. Wezwanie służy jako dokument do jednorazowego bezpłatnego przejazdu do miejsca stawienia się i z powrotem w każdym dniu oznaczonym w wezwaniu, jeżeli dołączono do niego zlecenia na kredytowany przejazd pociągiem lub autobusem PKS.
3. Jeżeli do wezwania nie dołączono zleceń wymienionych w pkt 2, wezwany obowiązany jest stawić się na zajęcia wojskowe pieszo lub własnym środkiem lokomocji (rowerem, motocyklem itp.).
4. Niestawienie się na zajęcia wojskowe w czasie i miejscu określonych w wezwaniu może być usprawiedliwione:
  - 1) chorobą wezwanego lub obłożną chorobą członka rodziny pozostającego pod jego wyłączną opieką,
  - 2) ważnymi sprawami osobistymi i rodzinnymi albo innymi szczególnymi przypadkami nie cierpiącymi zwłoki, a wymagającymi obecności wezwanego,
  - 3) przebywaniem na urlopie wypoczynkowym.
5. Wezwany, który z przyczyn określonych w pkt 4 nie może stawić się na zajęcia wojskowe, obowiązany jest zawiadomić o tym niezwłocznie dowódcę jednostki wojskowej, dołączając do zawiadomienia odpowiednie zaświadczenie stwierdzające przyczynę niestawiennictwa (np. chorobę, urlop, stawienie się na wezwanie sądu lub innego organu państwowego, na egzamin itp.).
6. W razie opuszczenia miejsca zamieszkania lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące wezwany będący żołnierzem zasadniczej służby wojskowej obowiązany jest zawiadomić o tym niezwłocznie ustnie lub pisemnie dowódcę jednostki wojskowej. Żołnierze rezerwy obowiązani są w tym przypadku uzyskać na opuszczenie miejsca zamieszkania lub pobytu zgodę dowódcy jednostki wojskowej, jeżeli opuszczenie to spowoduje ich nieobecność na zajęciach w miejscu i czasie określonych w wezwaniu. Czynności tych należy dokonać niezależnie od spełnienia obowiązku meldunkowego dotyczącego osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu.

291

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 15 listopada 1963 r.

w sprawie zasad i trybu przyznawania i wypłaty żołnierzom oraz członkom ich rodzin odszkodowań z tytułu wypadków.

Na podstawie art. 33a ust. 5 ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. z 1958 r. Nr 2, poz. 5 oraz z 1963 r. Nr 15, poz. 78 i Nr 50, poz. 277) i art. 29a ust. 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1958 r. o służbie wojskowej szeregowców i podoficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. Nr 36, poz. 164, z 1959 r. Nr 14, poz. 75, z 1961 r. Nr 6, poz. 39 i z 1963 r. Nr 50, poz. 277) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

§ 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się przy przyznawaniu i wypłacie odszkodowań przewidzianych w art. 33a ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. z 1958 r. Nr 2, poz. 5 oraz z 1963 r. Nr 15, poz. 78 i Nr 50, poz. 277) i w art. 29a ustawy z dnia 6 czerwca 1958 r. o służbie wojskowej szeregowców i podoficerów Sił Zbrojnych (Dz. U. z 1958 r. Nr 36, poz. 164, z 1959 r. Nr 14, poz. 75, z 1961 r. Nr 6, poz. 39 i z 1963 r. Nr 50, poz. 277).

§ 2. Odszkodowanie, o którym mowa w § 1, przysługuje:

- 1) żołnierzom w czynnej służbie wojskowej, a mianowicie:
  - a) oficerom, chorążym i podoficerom zawodowym,
  - b) oficerom i chorążym służby okresowej,
  - c) podoficerom nadterminowym,
  - d) podoficerom i szeregowcom odbywającym zasadniczą służbę wojskową,
  - e) słuchaczom akademii wojskowych i innych wojskowych szkół wyższych, uczniom oficerskich i podofi-

cerskich szkół zawodowych oraz elewom orkiestr wojskowych,

- f) oficerom, chorążym, podoficerom i szeregowcom rezerwy odbywającym ćwiczenia lub przeszkolenie wojskowe,
  - g) podoficerom i szeregowcom — studentom szkół wyższych odbywającym przeszkolenie wojskowe;
  - h) oficerom, chorążym, podoficerom i szeregowcom odbywającym służbę wojskową przewidzianą w przepisach szczególnych;
- 2) członkom rodzin żołnierzy, określonym w przepisach wymienionych w § 1.

§ 3. 1. Za wypadek uważa się działające z zewnątrz na żołnierza w sposób nagły zdarzenie, zaistniałe podczas lub w związku z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych, które spowodowało uszkodzenie zdrowia lub śmierć żołnierza.

2. Na równi z wypadkami pozostającymi w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych traktuje się wypadki zaistniałe:

- 1) w związku z wykonywaniem funkcji i zadań zleconych przez organizacje polityczne, zawodowe lub społeczne,
- 2) podczas zorganizowanej w ramach wojska pomocy siewnej, żniwnej lub akcji mającej na celu ochronę plonów,
- 3) podczas ratowania innych obywateli z grożącego im życiu niebezpieczeństwa,
- 4) podczas udzielania przedstawicielowi organu administracji państwowej pomocy przy spełnianiu przez niego czynności urzędowych,
- 5) podczas brania udziału w ściganiu lub ujęciu osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub podczas ochrony innych obywateli przed napaścią.